

Mennyi? Negyven! Mi negyven?

(Levélféle utódomnak)

Józsikám!

Sajnálom, hogy tervezett megbeszélésünkéből végül is nem lett semmi. Tudod, bizonyos embertípusnál (életkorban vagy egyszerre mindkettőben) vannak szituációk, amikor – másnak megmagyarázhatatlan okból – rövidzárlathoz hasonlóan, egyszerűen képtelen az ember úrrá lenni saját magán. Nem tud elindulni egy olyan megbeszélésre, amelynek semmi tétje nincs és amelyet – a várható reagálásokkal együtt – többször is végiggondolt már. Nem is keresek mentséget arra, hogy az utolsó pillanatban lemondtam a találkozót.

Csak a rend kedvéért ismétlem meg, hogy arra készültünk, hogy a nyugdíjba vonulásommal kapcsolatosan „négy szemközt” elmondjam mindazt, amit jövőbeli munkádhoz fontosnak tartok.

Időt nyerve (és erőt véve magamon) jelen soraimmal „állom a szavam”, kérek, ne neheztelj érte!

Ha kezvedbe veszed (és miért ne vennéd, hiszen a saját példányomat nyomtam a kezvedbe) az Állami Gorkij Könyvtár eddig megjelent egyetlen évkönyvét, mindjárt az elején értesülhetsz belőle, hogy éppen negyven évvel ezelőtt (erre céloztam az HBO blickfangos kedvcsinálóját aktualizálva), március utolsó napjára kellett azt a bizonyos 56/5-ös törvényerejű rendeletet végrehajtani: a Horizont Könyv- és Zeneműterjesztő Vállalat Gorkij Könyvtárának, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár szovjet osztályának és a Magyar–Szovjet Társaság orosz nyelvű könyvtárának összehívásával létrehozni az Állami Gorkij Könyvtárat. A történeti hűséghez az is hozzátartozik, hogy 1990-ben mi, az ott dolgozók, úgy határoztunk, hogy a Könyvtár nevét a tevékenységünket jobban tükröző Országos Idegennyelvű Könyvtárrá változtatjuk.

Rövid OIK-os múltad során bizonyára készületlenül ért téged, és nem tudtál mit kezdeni egynémely szakmabeli „te is ott dolgozol?” – kérdésének furcsa felhangjával. Azzal, amelyik hasonló az olyasfajta bennfentes megjegyzéshez, mint „az is békepap volt”, vagy „éveken át a Magyar–Szovjet Társaság gépkocsi-előadója volt”. Nem is lehet mit kezdeni az ilyen eleve védekező pozícióba kényszerítő fölényvel.

Lelegyinthetsz, Józsi: „az öregnek üldözési mániája van!” Ám ha belegondolsz, az évtizedek szélirányváltásait az intézmény alkalmazottjaként végigélőnek ugyancsak kellett kapkodni a fejét, nehogy neki is kijusson az éppen aktuális adok-kapokból. Pedig ő egyszerűen csak a munkáját szerette volna végezni.

Jó, jó! Ami volt, elmúlt! És reméljük, az az idő is, amikor a címkézés még lehetetlenné tudott valakit tenni.

Nos, foglalkozunk inkább az anyaintézménnyel. Érdekes, hogy önkéntelenül is ez a jelzős szóösszetétel kívánczik a tollam végére. Befogadó, gondoskodó,

értelmes munkát adó, (be)osztani tudó lehet-e más, mint anya? Hogy a hölgy már nem kívánatosan friss, huszonéves? De érted a kellemetlent is vállaló, fizikai és szellemi megújódásra kész, szeretnivaló, érett nő. Hány esztendő? Éppen negyven!

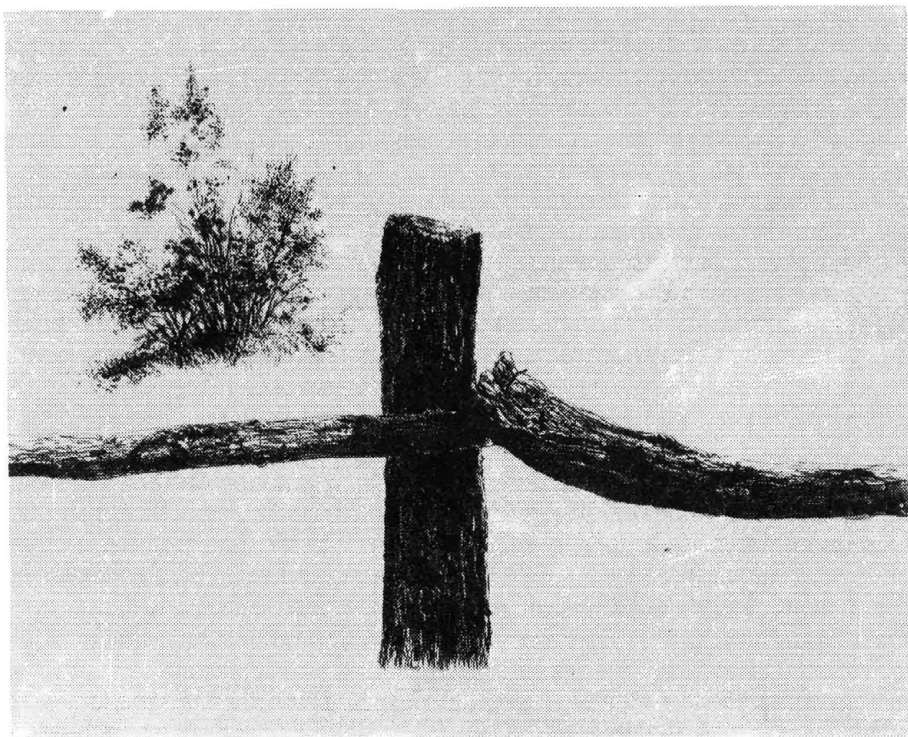
Józsikám, korodnál fogva még nem értheted meg azt az érzést, amely – talán romantikus hevülettel – személyként ragaszkodik ahhoz a bonyolult formációhoz, amelyet általában intézménynek szoktunk nevezni. Hát lehetsz-e közömbös a legszebb éveid színhelye iránt? Gondolhatsz-e másként, mint hálával azokra a kollégákra, akik bevezettek a mesterség fogásaiba, a szakozás árnyalatainak rejtelmeibe? Nem érzed-e valósággal szellemi gyermekeidnek a katalógusokat, amelyeket oly hosszú ideig gondoztál? Lehetetlen, hogy ne lennél személy szerint is büszke azokért a kiadványokért, amelyekben a te munkád is benne van!

A születésnap ünnepség meghitt légkörében ha szót kérsz, kérlek, tolmácsold egy távollevő őszinte jókívánságait, záradékként azzal az óhajjal, hogy szeretnék az ötvenéves évfordulón is együtt lenni majd valamennyiőtökkel.

Ne érezd feszélyezetten magad (nem mindenkit fog el ez az érzés, ha beleolvas egy nem neki szánt vallomásba), hisz – hogy stílszerűek legyünk – Tatjana levele éppen a közlés igényével íródott. Foglalkozz hát a konkrétumokkal inkább. Mivel alapos embernek ismerlek, bizonyos vagyok abban, hogy áttanulmányozod majd a múltadat képező megnyilatkozásainkat a Könyvtári Figyelő és a Könyvtáros húsz évvel ezelőtti évfolyamaiban (és az elő-történetet a már említett évkönyvben). Megnyugodhatsz (!) hogy nincs új a nap alatt; a szűkmarkú költségvetés miatt már akkor is erőnket meghaladó tevékenységre kényszerültünk... Ha küzdök ellene, akkor is nosztalgikus érzés fog el, ha végignézek állományjegyzékeink, gyarapodási jegyzékeink, szakirodalmi informatív kiadványaink során. Mennyi ötlet, mennyi próbálkozás, mennyi fáradtság! A Káemkától átvett ÚJ HANGLEMEZEK-től a „MEGRENDELŐJEGYZÉKEK ÚJ HANGFELVÉTELEKRŐL” öszvérutóvédjéig... Emlékek. Arcok a szakmai egymásratalálás fóruma, a MKE Zenei Szekciójának összejöveteleiről. EszmeceSERÉK, nekibuzdulások. A zenei-könyvtári munka összefüggéseinek felismerése néhány évvel (az akkor még nem sejtett) katasztrofális eladósodás útján való megindulás után. Egyéni és közös kudarcok. Halottaink: Pethes Iván, Víg Rudi, Újhelyi Ildikó, Némedi Bandi bácsi...

Igazad van, Józsi, mikor félbeszakítasz. Valóban nem valamiféle nyugdíjas-találkozóhoz kell anyagot szolgáltatnom. Mindjárt rátérek a jövőt illető konkrét elképzeléseimre is! Merthogy a volt fásori közgyűjtemény újbóli megnyitására személy szerint én is nagyon készülok.

Józsí, úgy-e te úgy látod, hogy a komolyzene ügye – és vele együtt más kulturális értékek sorsa is – nagy-nagy bizonytalanságban van Magyarországon? Mint annyi sok más nagyszerű elgondolás, Kodály terve is „a magyar zenei szemlélet öntudatra ébresztése a művészi nevelésben csakúgy, mint a közönségnevelésben” (az érdektelenség, vagy az ellenérdek, vagy egyszerűen pusztán az emberi tényezők miatt?) feledésre ítéltetett. Magunkat sem kivéve, remek indokokkal rendelkezünk, hogy ki-ki a maga helyén miért nem támogatja azt, ami után változatlan érdeklődés mutatkozik Távol-Keleten és Nyugaton is. A Végvárakban (Kecskemét, néhány nagyműtű zenei általános iskola) még elszánt küzdelem folyik, ám a XXI. századdal hivatalból foglalkozók már más típusúnak tervezik unokáink

generációját. Mennyire találóan fogalmaz Balassa Sándor: „Az emberek nem születnek érzéketlennek és primitívnek, hanem azzá válnak vagy azzá teszik őket. Az alacsony szellemi szinten élő ember kiszolgáltatottá válik, sorsának nem irányítója, életének nem értője, nem is érdekli az egész. Olcsó termékkel eltömi érzékszerveit. Ekkor már nagyon nehéz a közöny áttörése, az ilyen ember képtelen bárminő erőfeszítésre. Érdeklődésére csak a mennyiségi világ válaszolhat.”

Mit tehetsz? A könyvtári hierarchiában elfoglalt pozíciód következtében valódi döntési helyzetbe legfeljebb tizenéves kocsid volánja mögé kerülhetsz. Hogy ne legyél cinikus, és a tehetetlenség érzése se bénítson meg téged, fogadd meg Petrik Géza szavait: „A munka teljesítésében kell nemcsak lelkünk megnyugvását, hanem életünknek örömeit is megtalálnunk. Az ember legnagyobb öröme a lélek büszkesége, amelyet sohasem az embertársak ítélete, hanem mindig csak az öntudat adhat meg.” Közvitéztként keresd és találd meg a kapcsolatot és a hangot a mindenkori fiatalság legjobbjaival. Foglalkozz az igényes zene által megérintettekkel a fogékonyakat megillető lelkiismeretességgel. Nyitottságukat felhasználva bírd rá őket, hogy további erőfeszítéseket tegyenek a zene ismeretlen területének meghódítására.

A rendelkezésedre álló gyarapítási keretet, amely – a nagy társadalmi elosztórendszerek marakodása közepette – még féléves fizetésed összegét sem éri el, úgy osszad be, hogy (a mai csillagászati kotta- és CD-árak mellett) a legfontosabbakat meg tud vásárolni a zeneműtár számára. Hogy melyek ezek? Barátocskám, ennél mi sem könnyebb! Állj neki a címek gyűjtögetésének, és ha vannak már javaslataid, leülünk és együtt szépen eldöntjük.

Mint egy országos feladatkört ellátó háttér-intézmény zenei gyűjteményének felelős vezetőjének, fel kell tenned magadnak a kérdéseket: kinek a fejével is kell gondolkodnod? Talán a hivatásos muzsikuséval (legyen az alkotó, előadó, hangszerkészítő, zenepedagógus, vagy a pályán még csak elindulóban levő növendék), vagy az általános kulturális eligénytelenedéstől még meg nem rontott „egyszerű zenekedvelőével? Ne jöjj nekem azzal, hogy erre sem, meg arra sem elegendő a pénz! Szerencsére nem a nulláról kezded, a meglevő állományt kell az újabb igényeknek is megfelelő szintre fejleszteni. Az elmúlt századok (és századunk) mesterségbelileg igényes muzsikáját az oly divatos listák manipulált „top ten”-jeitől az ép érzékű ember igenis képes elkülöníteni. A sokféle dokumentumhoz keresd meg az éppen az iránt érdeklődőket. Többirányú szolgáltatásaid több alkalmat jelentenek az értékek szétsugárzására. Nem hiszem, hogy sokat tévednék, ha azt mondom, hogy legalább tízezer személyt érinthet potenciálisan az igazán jól végzett (és már csak ezért is nélkülözhetetlen) munkád. Vajon hallott-e már mind a zenetárról? Van stratégiád arra nézve, hogy hírt adj magatokról, ha majd újra megnyitjátok a gyűjteményt? Számbavetted egyáltalán, hány, hozzátok kapcsolható (a rokon-intézmény nem pontosan azt fedi, amire most gondolkodok) gyűjtemény létezik? Nem a pontos szám az érdekes, inkább valamiféle szemléletes ábra jár a fejekben, amely bemutatná, mi napjainkban a helyzet e téren kis hazánkban az egyszemélyes szolgáltatóhelyektől kezdve egészen a tudományos szakkönyvtárakig.

És akkor – hadd utaljak vissza a bevezetőben szóba hozott címkézésre – legott anakronisztikussá válna minden aktuálpolitikai felhangú minősítgetés. Bizony mondom neked: a vásári vándorfotóstól kezdve a fotóművészig terjedő teljes foglalkozás-paletta létjogosultságát csak tájékozatlan, vagy frusztrált egyén kérdőjelezheti meg. A „ki a fontosabb” populista nagyhangúsága azonnal lelepleződik az egyenjogú állampolgári mivoltát nemcsak hangsúlyozó, de azt felelősségteljes gondolkodásával és megnyilatkozásaival is hitelessé tevő honfitársaink előtt.

Mert a magad területén – szaktudásod és a rádbízott gyűjtemény révén – igenis nélkülözhetetlen vagy. De éppúgy az a mindenesként szorgoskodó „végvári vitéz” is, aki tudja, hogy a számára megoldhatatlan kérdéssel hozzá fordulóhozad kell küldeni a hiteles válaszáért.

Hogy ezentúl is nélkülözhetetlen maradj, a te szinteden a szociológiai vizsgálódásokat éppúgy, mint a szűkebben vett szakirodalmat, de az elektronika és a számítógép-technika eredményeit is napra készen kell, hogy ismerjed. Beosztottad transliterálási kérdésekben ki máshoz fordulhatna? Tudod-e, milyen ösztönzőleg hat rá, ha kikéred véleményét egy döntésre váró kérdésben? Tudod-e, igyekszel-e olyan légkört teremteni, amelyben a véleményalkotás nem hátsó gondolatokkal terhes megnyilatkozás-kötelezettség, nem engedélyhez kötött lehetőség, hanem helyes önértékelésünkből, felelős ügyszeretetünkből fakadó, szívesen gyakorolt jog? Próbára tetted-e már empátiakészségedet, a nyitás utáni időkre hogy majd tréningben légy? Ha referenz kérdésnek azt kapod, hogy sorold fel az UNESCO alá tartozó zenei szervezeteket, eszedbe jut-e, hogy a Magyar Zenei Tanács telefonján naprakész adatokkal szolgálnak e témában neked? Érzed-e, vagy legalább tisztában vagy azzal, hogy érezned kellene szakmánk koncentrikusan bővülő köreinek kapcsolódási hiátusait? Tudod-e, mi minden múlik azon,

hogy mihamarabb kialakítsad magadban a Katsányi Sándor által nemrégiben megfogalmazott, a valós elvárásoknak megfelelő „csodakönyvtárost”, aki lépést tartva az információs technika fejlődésével, a menedzser hatékonyságával és határozottságával, humánus elkötelezettséggel, kommunikatív készséggel és szociális érzékenységgel végzi igényekre orientált munkáját?

Ahogy itt összehordtam neked az életbölcsekségeket, átvillant az agyamon: hát nekem is természetemmé vált a sokak által megkérdőjelezett nevelői attitűd? Az „iskolamester” pozíciójából befolyásolom az ambícióidat, várva, hogy udvariasságból megvalósítsd a rádoktrojált elképzeléseket? Ha harcba kell bocsátkoznod, biztos, hogy az általam jelzett ponton kell-e az áttörést megkísérelned? Tudom, te is érzed már a személyes felelősséged az ügyért, a mi ügyünkért. A most következő időkre már a stratégia és a taktika kidolgozása is a te feladatod. A pályán a játék élesben megy!

Hónapok kérdése csak – biztatnak a kivitelezők. Aztán jöhet a szakipari munka, a berendezés, a takarítás és a visszaköltözés! Gondoltad-e Józsi, amikor '94 októberében a fasorban az utolsó banánosdobozokat raktad meg kottával, hogy a tetszhalotti állapot ennyi ideig tart majd? Aki csak egy kicsit is ért szakmánkhöz, az tudja, hogy azóta egyetlen percnyi lazsálást sem engedélyeztünk – nem is engedélyezhettünk volna – magunknak. Számítógépre vittük a kottaállomány leltári nyilvántartását, állományellenőrzést végeztünk, analitikusan feldolgoztuk teljes CD-állományunkat, rendbetettük katalógusainkat, folyamatosan szerkesztettük az ÚJ HANGFELVÉTELEK-et.

Hogy hátra van még az új szolgálati terek birtokba vétele? Józsikám! Az, hogy ötven éves elmúltam, amikor lakástulajdonosnak mondhattam magam, nem tudom, szolgálhat-e bárkinek akár vigasztalásul, akár biztatásul? Lehet, hogy földhözragadt kijelentésnek minősíted, de számomra feltétlenül igaz, hogy nincs szebb dolog, mint mindennek megtalálni a maga helyét. „Vén megszállott” – dörögöd, ám most én legyintek rád, és már tervezetek is tovább. Javíthatatlan optimistaként idézem neked az általad is ismert Hollós Máté emelkedett hangú vallomását, amely – ha nem is közvetlenül – de mégis valamiképpen rólunk szól: „Kis ország magát nagyvárosnak kikiáltó szívében egy parányi alapterületű helyen vagyunk, amely prizmaként működik. Megannyi kristályán át idecsillog sok-ezer év ördögűző, táncba hívó, lelket mozdító, gyönyörködtető zenéje.”

Maradékaltan jó érzéssel emlékezem most – igaz, az öregfiúk csapatának tagjaként – a négy évtized különböző momentumaira. „Ha mindig a felkelő Napot váránánk, hosszú időt töltenénk reménytelen sötétségben, vagy ha mindig a lemenő Napot búcsúztatnánk, zavarna a fény. Aki azon bánkódik, ami elmúlt, az behunyja a szemét arra, ami van”. Különös aktualitást nyerne most egy kiskunsgói tanyán talajukat vesztett fiatalokat maga köré gyűjtő láma szavai.

Jómagam pedig (Saint-Exupéry kis rókájához hasonlóan) előre örülök annak, hogy majd együtt örülhetünk, ami még külön öröm forrása is. A „spontán boldogság” nem születik meg magától. Neked is, nekem is, mindannyiunknak még sok elvégeznivalónk van addig.

Józsikám, ha gondolod, hívj fel! Mennyi? Ha összeadod a telefonom hívószámait, eggyel több, mint negyven.

Gyimes Ferenc

